

Zomerklokjes langs de Vecht

Herinventarisatie 2015

Het zomerklokje is een bijzondere plant met een klein verspreidingsgebied in ons land. Langs de Vecht heeft al sinds 1990 geen telling meer plaatsgevonden. Hoe staat het zomerklokje er daar anno 2015 voor?

Tekst Emma van den Dool & Nico Jonker

Foto's Nick Ruiter & Emma van den Dool

Voorgeschiedenis
Het zomerklokje is een prachtig bloeiend bolgewas dat in Nederland een pieklein verspreidingsgebied heeft; het Zuid-Hollandse

rivierengebied, langs de Angstel in Utrecht en langs de Vecht in het grensgebied van Utrecht en Noord-Holland in de omgeving van Weesp.

Bij nadere beschouwing komt de soort van nature voor in de contactzone tussen zee- en rivier, met een lichte kleiafzetting plus een omgeving met veenvorming. Een kieskeurige plant dus die bovendien met z'n bollen een groot deel van het jaar in het water wil staan.

Over het voorkomen langs de Vecht is de afgelopen eeuw regelmatig gepubliceerd. In het gelijknamige Verkadealbum schreef Jac P. Thijsse in 1915 op lyrische toon over de duizenden witte bloemen die wiegelden boven het frisse groen. De laatste telling dateert van 1990 door Mirjam Broekmeyer. Zij heeft systematisch alle groeiplaatsen geïnventariseerd en hierover gerapporteerd, onder andere in *Natura* (1991-6). Zij beschreef dat verschillende groeiplaatsen werden bedreigd door ongunstig onderhoud en beheer zoals oeverafslag, begrazing door vee, aanmeren van woonboten, afvalstort en branden.

In 1996 startte een groot restauratieplan voor de Vechtoevers om de natuur meer ruimte te geven. Woonboten zijn verplaatst

en natuurvriendelijke oeverbeschoeiingen aangelegd door de verschillende waterschappen, gemeenten en provincies. In 2006 zijn de laatste maatregelen uitgevoerd en in 2015 zouden alle natuurstreefbeelden gehaald moeten zijn. Voor een paar leden van de moeraswerkgroep een goed moment om de inventarisatie van 1990 na 25 jaar te herhalen.

De telling

Op 18 april 2015 voeren twee boten met totaal zestien moeraswerkgroepers langs de verschillende groeiplaatsen tussen Weesp en Hinderdam.

In de tabel staan de resultaten van deze telling samen met die uit 1982 door H. Vroom en 1990 door Mirjam Broekmeyer.

Zomerklokje. Foto: NR

Zeer rijke groeiplaats 7. Foto: EvdD

Zomerklokje groeit vaak samen met gewone dotterbloem. Foto: NR

Zomerklokjes Vecht

nr.	eigenaar	aantal pollen en planten		
		1982	1990	2015
2	Particulieren (div. woonboten)	40		
3	Natuurmonumenten	110	218	81
4a	Provincie Noord-Holland	175	485	700
4c	Particulieren (div. woonboten)	125	470	250
5	Waternet	80	11	2
6	Provincie Noord-Holland	?	11	15
7	Natuurmonumenten	1.250	5.295	7.625
8	Waternet	1	1	
9	Natuurmonumenten	115	233	1.505
10	Natuurmonumenten	600	1.213	2.893
11	Natuurmonumenten	150	539	1.417
12	Natuurmonumenten	90	126	712
totaal:		2.736	8.602	15.200

Per boot werden de terreinen langs de Vecht bezocht. Foto: NR

Op diverse natte locaties treden kiemplanten van Zomerklokje massaal op, hier groeiplaats 12. Foto: EvdD

Op de meeste grote groeiplaatsen in beheer bij Natuurmonumenten en de provincie zijn de aantallen duidelijk toegenomen. In een enkel terrein, zoals perceel 3 van Natuurmonumenten, zijn minder exemplaren geteld. Het terrein maakte deels een te droge indruk terwijl het noordelijk deel recent afgeplagd leek. Bemoedigend is wel dat er veel jonge planten aanwezig zijn. In het particuliere en waterschapsterrein zijn de aantallen, die toch al gering waren, nog verder afgenomen. Eén groeiplaats lijkt verdwenen.

Discussie

Het restauratieplan Vechtoevers voorzag in natuurvriendelijke oeverbeschoeiingen en vermindering van het aantal ligplaatsen voor woonboten. Op onze vaartocht hebben we dan ook nergens meer oeverafslag gezien. Achter de inmiddels vergane wilgenbeschoeiing is een stevige oevervegetatie ontstaan. De meeste groeiplaatsen zijn ook niet meer te bereiken voor grazend vee; vuilstort en brandplekken hebben wij niet gezien.

Alleen op het particuliere en het Waternetterrein maakt het rietland deel uit van het weiland en kan het vee de rietkraag in. Hier lijkt de populatie zomerklokjes sterk verminderd sinds 1990. In alle overige gebieden is de bescherming en het onderhoud goed geregeld. De vraag is wel wat goed beheer is. In de gemaaide percelen doet het zomerklokje het goed, maar ook in het onbeheerde vochtige ruige rietland met haagwinde en wilgenroosje op de grote eilanden bij Hinderdam (locatie 9, 10 en 11) groeit zij welig. Ook 25 jaar geleden werd geconcludeerd dat het zomerklokje zeer lang stand kon houden in sterk vervuigd rietland en er zelfs in kon uitbreiden. Masterfactor voor het voortbestaan blijft de natte standplaats, waarbij het grondwater vlak onder tot vlak boven het maaiveld staat. Zolang de vervuiging niet zorgt voor ophoging van het terreindeel blijkt ook vervuigd rietland een geschikte biotoop te zijn. Binnen de meeste terreinen kunnen de populaties zich nog verder uitbreiden. De

vraag is echter of het zomerklokje ook nieuwe groeiplaatsen weet te stichten. Door het restauratieplan voor de Vecht zijn er veel nieuwe, schijnbaar geschikte rietlanden bij gekomen. Maar kunnen de zaden, die eerder via overstroming van oevers en achterland naar nieuwe plekken vervoerd werden, deze nu nog wel bereiken?

Het loont om eens goed onderzoek te doen naar hoe we het areaal van deze prachtige en kenmerkende plant langs de Vecht uit kunnen laten breiden. Dan is de restauratie van de Vechtoevers pas echt voltooid. <

Literatuur

- Thysse, Jac. P. 1915. De Vecht, Verkadealbum.
- Broekmeyer, M. 1990. Inventarisatie van Zomerklokjes langs de Vecht en Angstel. Stichting het Noordhollands Landschap.
- Broekmeyer, M. 1991. Zomerklokjes langs de Vecht. Natura 1991-6.
- Waternet, 2006. De Vechtkrant, december. Restauratieplan Vecht.
- Weeda, E.J. 1994. Nederlandse oecologische flora, V5, 8-10.